

ממשנת של הרה"ק

הגות מחשבה ומוסר
בענייני פרשת השבוע
ונידוני הלכה
מתורתם של יושבי
בית המדרש
ברכסים

משנת חכמים

מתורתם של רבותינו

פרשת מסעי
גליון 42

בדין כיבוש הארץ • הרה"ק רבי ציון אליהו סופר שליט"א

אופק רכסים

- הדלקת נרות.....13:7
- זריחה.....49:5
- סוף זמן קר"ש.....24:8
- סוף זמן קר"ש (גר"א).....18:9
- סוף תפילה (ב).....27:10
- חצות.....46:12
- שקיעה.....42:7
- צאת השבת.....23:8
- ר"ת.....55:8

אבות: פרק ב'

שבת מברכין - מנחם אב

ר"ח: יום שני

המולד: יום ראשון בבוקר

06:50:13

להערות והארות
לתרומות והנצחות
בטל: 054-8468706

ניתן לפנות אל המערכת גם
בפקס (נא להתקשר קודם):
04-904-0720

לקבלת העלון במייל:
Mishnata@okmail.co.il

הנהר מתפסח ועד עזה וכו' ושולם היה לו מכל עבריו מסביב, וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדן ועד באר שבע, כל ימי שלמה עכ"ל הפסוק.

ואה"ז ראיתי בד"ק של מרן החזו"א ז"ל [שנביא לשונו לקמן], ראייה מפורשת יותר ממלכים (א פרק ט): "כל העם הנותר מן האמורי החתי הפרזי החוי והיבסי אשר לא מבני ישראל המה, בניהם אשר נותרו אחריהם בארץ אשר לא יכלו בני ישראל להחרימם, ויעלם שלמה למס עובד עד היום הזה עכ"ל הפסוק, הנה משמע שנתעבדו לישראל, וזה חשיב ככיבוש.

אמנם משמעות הפסוקים שהבאנו לעיל, נראה דאף עמים שהיו משועבדים תחת יד ישראל והיו משלמים מס, לא נתקיים בזה מצות ירושת הארץ, שהרי נאמר בשופטים (פרק א): "ולא הוריש מנשה את בית שאן וכו' והיה כי חזק ישראל וישם את הכנעני למס והורש לא הורישו", והמס הוטל גם על יושבי בית שאן, כמבואר בחולין (ז' ע"א) וכרש"י שם (ד"ה הוריש), ואעפ"כ כתב רש"י בשופטים (שם) על הפסוק "ולא הוריש מנשה וכו'", וז"ל: "סיפר הכתוב בגנותו שהתחילו למעול בקב"ה שצוה אותם והורשתם את כל יושבי הארץ וגו'" עכ"ל, מבואר דלא נתקיים מצות והורשתם וכו' ע"י הטלת מס ושעבוד, ולכאורה כל שלא נתקיים בו מצות ירושה, לא חשיב ככיבוש, וממילא לא יתקדש, דקדושה ראשונה נתקדשה הארץ מפני הכיבוש.

יעתה ראיתי בזה אריכות דברים בדברי מרן החזו"ן איש שביעית (סימן ד' סק"ה) ז"ל: "חולין ז' א' והכתוב לא הוריש מנשה וכו' [ז"ל הסוגיא בחולין, ומי איכא למאי דאמר דבית שאן לאו מארץ ישראל, והכתוב לא **המשך בעמ' הכא**»

כתיב (במדבר לג, נג) "הורשתם את הארץ וישבתם בה", וכתב הרמב"ן: "על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ וירשו אותה, כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה'" עכ"ל, וכן הוא ברמב"ן (מצוה ד' ממצות עשה ששכחם הרמב"ם).

ויש יש להסתפק האם נגמר כיבושה של ארץ ישראל בזמן מן הזמנים, הנה פשט הפסוקים מורה, שלא נגמר כיבושה של ארץ ישראל, דהנה יהושע לא גמר לכבוש את הארץ, כמבואר בספר יהושע (פרק יג), ואחר מות יהושע נמשך כיבוש הארץ, כמבואר בספר שופטים (פרק א), אבל עדיין לא נסתיים, וכמו שמפורש שם בפסוקים: "ואת היבסי יושב ירושלים לא הורישו בני בנימן וכו', ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת

בנותיה וכו' [סיפר הכתוב בגנותו, שהתחילו למעול בקב"ה שצוה אותם והורשתם את כל יושבי הארץ וגו', רש"י], והיה כי חזק ישראל וישם את הכנעני למס, והורש לא הורישו [והגם כי חזק ישראל עליהם, הסתפקו במה שלקחו מהם מס ולא הורישו כמצות התורה, מלבי"ם], ואפרים לא הוריש הכנעני היושב בגזר וכו', וזבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלל, וישב הכנעני כקרבו והיו

למס" עכ"ל הפסוקים, יעו"ש עוד, ובני יהודה לכדו את ירושלים, כמבואר שם בשופטים (פרק א), דהיינו חלק ירושלים השייך ליהודה, משא"כ בני בנימין שלא כבשו חלק ירושלים שבחלקם, כמבואר שם (א, כא), ודוד המלך ע"ה כבש אחרי כן את מצודת ציון שם ישב היבסי, כמבואר בשמואל (ב פרק ה), והנה לא מצינו בפסוקים שנכבשו חלקים אלו של ארץ ישראל.

ואף שיש מקום לומר, שבזמן שלמה המלך ע"ה היתה כל הארץ כבושה תחת יד ישראל, שהרי במלכים (א פרק ה) נאמר: "כי הוא רודה בכל עבר

חובת השעה • מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה שליט"א

כאשר תיקנו חז"ל את התפילה תיקנו לאמרה בלשון רבים כדי שנתפלל על כל כלל ישראל, כמו"כ מחובתנו לדעת שעל-ידי לימוד תורתנו אנו מצילים את כל כלל ישראל, והמתרפה חלילה כעת בלימודו, אזי מי יודע מה קורה בגללו, כעת זהו לא זמן רגיל. וכל אחד ואחד צריך להשתדל ללמוד כפי יכולתו.

נורא מאוד הדבר אשר בן תורה במקום להשקיע עצמו בלימוד כפי יכולתו, מכלה את זמנו בהבלים, **ואם אדם לא לומד כפי יכולתו יתכן שיתבעו ממנו שהוא שופך דמים ועובר על 'לא תעמוד על דם רעך'!**

ובמצב הזה שמיידת הדין מתוחה, על כל אחד לערוך חשבון הנפש עם עצמו מה חובתו בעולמו ובמה יוכל לתקן עצמו. לא יתכן שאדם יתעניין רק מה היה, הרי זה אינו התפקיד שלנו, וכל אחד צריך לראות מה יתקן, ללמוד כפי כוחו ויכולתו ולזכור בכל זמן כי בכח התפילות והלימוד אנחנו יכולים לעזור לכלל ישראל.

משנת חכמים

מתורתם של רבותינו

» המשך מעמ' קודם

ממה שנאמר על שלמה המלך ע"ה, שנתן כל העממין למס עובד, ומדוע לא גמר בכיבוש וירושת ארץ ישראל.

הנה אחר זמן שלחתי בענין זה שאלה למרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, האם נגמרה ארץ ישראל להיכבש באיזה זמן מן הזמנים, והאם בזמן שלמה המלך ע"ה היתה כל ארץ ישראל כבושה, והאיר עינינו בזה כדרכו בקודש, בלשון ברורה וקצרה, ז"ל: "זה תלוי אם ק"ל מעלי מסים כמי שנתכבשו" עכ"ל, והכוונה לדברי הירושלמי (דמאי פרק ב' הלכה א') "רבי התיר כפר צמח, רבי אימי בעי, ולא ממעלי מיסין הן, סבר רבי אימי ממעלי מיסין כמי שנתכבשו" עכ"ל הירושלמי, ולפי"ז כזמן שלמה המלך ע"ה, שהעלו כל העממין שבארץ מיסין, חשובה כל ארץ ישראל כבושה, למאן דאמר ממעלי מיסין כמי שנתכבשו.

ולפי"ז מה שהביא מרן החזון איש ז"ל ראה שנתכבשה כל הארץ, מהא דשלמה המלך ע"ה שנתן ז' עממין למס עובד זה רק למ"ד ממעלי מיסין כמי שנתכבשו [ועיין חזו"א (שביעית סימן ג' סק"ט) ומה דאמר ירושלמי הנ"ל וירושלמי שביעית פ"ו ה"א] סבר מעלי מיסין כמי שנתכבשו שמעיין דלא כבשו דוד ושלמה כל א"י, אלא נשאר הכיבוש כמו שהיה, דאל"כ תיפוק ליה משום כיבוש דוד ושלמה, ומיהו יש לומר דקושטא קאמר, דזה חשיב כיבוש, וממילא לא נתחייבו דוד ושלמה בכיבושם, אבל אותן שלא נכנעו אף למיסין אפשר דנכבשו על ידי דוד ושלמה" עכ"ל.

אמנם צריך לעיין לפי כל זה, דלרבי דס"ל מעלי מיסין לאו כמי שנתכבשו, אם כן לא נתכבשה כל הארץ אף בקדושה ראשונה, וצריך להבין כמו שהערנו לעיל, מדוע לא גמרו דוד המלך ע"ה ושלמה המלך ע"ה לגמור כיבוש הארץ, ובפרט לדעת הרמב"ן שהוא מצות עשה, וכל מעשיהם על פי ה'.

ויש עוד להעיר, לדעת הרמב"ן בספר המצוות (מצוה רביעית), דכיבוש הארץ, דהוא מצוה מדין ירושת הארץ והישיבה בה, והוא ממש מצות הכיבוש שנצטוו יהושע, ולכן נקראת מלחמת מצוה, וחזינו דכיבוש הארץ מתקיים דוקא על ידי הישיבה והדירה בה, וסילוק ז' עממין ממנה, ולא מהני מסים לקיום הכיבוש, כיון שגדון של הכיבוש הוא ירושת הארץ והישיבה בה, ולא רק השליטה על העממין שבתוכה.

הוריש מנשה את בית שאן וכו', יש לעיין כיון דלא כבשו לא נתקדשו, ונראה דרש"י ז"ל כיון לפרשו, שפירש שהניחם למס עובד וזה מקרי כיבוש, דכן כתוב שופטים א' כ"ח ויהי כי חזק ישראל וגו', והרשב"א בריש גיטין כתב דעכו נתקדשה מדכתיב אשר לא הוריש את עכו וגו', והביא ראה מסוגיין, ולפרש"י אין ראי' מסוגיין, ומדברי הרשב"א משמע דכל א"י מקרי כבושה וקדושה לעולי מצרים, אף מקומות שנשאר הכנעני בארץ, ואולי בימי דוד ושלמה נכנעו כולם [ולא מצינו שהוריש דוד אותן הנשאריין, אע"ג דהשאירום הראשונים שלא בדין, כדכתיב שם ב', מ"מ לא נתחייבו ישראל אח"כ להורישם, וכל מעשי דוד ושלמה ע"פ ד' וכו', ואם היה דוד כובש את כל הארץ היה ראוי שיתחייב עכשיו סוריא מן התורה, כיון דכל עצמה שלא נתקדשה סוריא, הוא משום שכיבשה בזמן שנשאר מן הארץ בלתי כיבוש [עיין תוס' גיטין ח' ע"א ורמב"ן (סוף פרשת עקב)], וכיון שנכבשה כל הארץ וסוריא כבושה בידי ישראל, למה לא התקדש עכ"ל.

עוד מובא שם ליקוט ממרן החזון איש ז"ל: "במש"כ שביעית סימן ד' סק"ה להסתפק אי כיבוש דוד ושלמה כל הארץ, ראיתי כי מקרא מלא הוא מלכים א' ט' כ' כ"א דשלמה הניחם למס עובד [וז"ל הפסוקים: "כל העם הנותן מן האמורי החתי הפריזי והיבוסים אשר לא מבני ישראל המה, בניהם אשר נותרו אחריהם בארץ אשר לא יכלו בני ישראל להחרימם, ויעלם שלמה למס עובד עד היום הזה" עכ"ל הפסוקים], ולמאי דמבואר חולין ז' א חשיב כיבוש וכו', ונראה דלענין כל מקום דתדרוך כף רגלם לא די בהעלאת מס, דמ"מ אין כאן ישוב ישראל, ואין ראוי להוסיף על הארץ בעת שעדיין לא הושיבו ישראל בארץ כולה, והיינו דין סוריא" עכ"ל.

הנה מבואר, דהוכיח מרן החזו"א ז"ל בפשיטות, שמה שנשתעבדו העממין למס עובד חשיב ככיבוש המקדש את הארץ, ושלא כדברינו לעיל, ונצטרך לחלק לפי"ז, דהגם דמיסים חשיב ככיבוש לענין קדושת הארץ, וכדמוכח ברש"י חולין דף ז', מ"מ לא נתקיים כזה גמר מצות ירושת הארץ, אלא על ידי ישיבה בלבד ולא שעבוד של מיסים, וכמו שהבאנו לעיל מרש"י (שופטים א), שאף במיסים חשיב מעל במצות והורשתם, אלא שיש לעיין בזה

משנת מחשבה

מחשבות והגיונות בראי הפרשה

לכל אשר יקראוהו באמת • הרב יוחנן אלול

וְיֵשֶׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ (לה, כה).

אמר בגמ' (מכות יא.), אימותיהן של כהנים גדולים מספקות להן מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו.

ולכאורה יקשה: האם בשביל מעט אוכל ועוגיות שהם מביאים להם מידי שבוע, יסכימו הגולים להמשיך את חייהם בערי מקלט רחוקים ממשפחתם ומכל עיסוקיהם? ובפרט שאין ראייה שחסר להם אוכל בבית, שהרי מה שהם הגיעו לשם זה מפני שהם גרמו למוות בשוגג ולא בגלל חוסר מזון.

וי"ל עפ"י מה שיקשה, הנה בכל הפסוקים שבפרק תהלה לדוד יש את האות ו' באמצע למשל: 'בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד', 'פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון' אכן בפסוק של אות ק' לא נזכר ו' 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת' ודבר זה תימה, מדוע נשתנה פסוק זה מכל הפסוקים?

וי"ל עפ"י מה שחז"ל למדונו בכמה מקומות שתפלה צריכה להיות באמונה שלימה שרק הקב"ה הוא העוזר והמושיע, כי אם האדם יבוא לקב"ה ויאמר תרפא אותי ואם לאו אפנה לרופא והוא יתן לי ארבעה כדורים ואתרפא - תפלה כזו לא נקראת תפלה, אדם שנמצא בדרגה זו הוא מאמין ואינו מאמין, תפילה צריכה להיות מתוך הכרה שרק הקב"ה יכול להושיע.

מספרים על אותן לוליון שהופיע לפני קהל אלפים כשהוא עובר בין שני גורדי שחקים, כשסיים והקהל הריעו לו ממושכות הוסיף ושאל: האם אתם מאמינים שאני יכול לעבור את החבל גם כשעיני עצומות, היו שענו כן והיו שהסתפקו והוא אכן כיסה עיניו במטפחת ועבר לקול תשואות הקהל ואז הוסיף ושאל האם אתם מאמינים שאני יכול לעבור עם מריצה? כולם הריעו: ודאי שכן! הוסיף הלה ושאל: האם אתם מאמינים שאני

יכול לעבור את החבל עם מריצה בעיניים עצומות? כמובן כולם הריעו לו: ודאי שכן! ואז הוסיף ושאל: להם האם אתם מאמינים שאני יכול לעבור את החבל עם מריצה ובתוך המריצה יושב איש? כולם המשיכו והריעו לו: ודאי שכן! או אז פנה אליהם הלוליאן: האם מישהו מכם מוכן להיות אותו האיש? כמובן כולם פחדו מלהציע את עצמם... זה נקרא 'מאמין ואינו מאמין'.

כמו כן תפלה צריכה שתהיה בכל הכוונה כמו שמצינו (ב"מ פה:), בתפלת רב חייה ובניו שכיון שהייתה להם הפרעה באמצע תפלתם לא נתקבלה תפלתם על תחיית המתים, וזה לנו למוסר שהמשיך הסלולארי צריך שיהיה מכובה בכל משך התפלה והלימוד לגמרי ואף לא במצב של 'יאחזמו רעד'. וכך מצינו בחז"ל שאמרו 'כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו' ושם פירשו ש'לתפלתו' דייקא דהיינו שהשבח הוא למי שאין דעתו משוטטת ברחבי תבל באמצע התפלה. כי הרעד צריך שיהיה בלב ולא בפלאפון שמעל הלב.

עתה מובן מדוע לא כתוב ו' באות ק' וזאת כי המשך הוא תנאי בלתי נפרד 'קרוב ה' לכל קוראיו - אימתי בזמן ש"לכל אשר יקראוהו באמת", בשאר הפסוקים הם שני שבחים נפרדים, אך כאן אלו שני דברים התלויים אחד בשני. אלו הקוראים לה' באמת. הקב"ה קרוב אליהם.

לפי"ז מובן שאמנם הגולים היו מתפללים כל יום שהכהן הגדול ימות, אך כיון שאימותיהם של הכהנים היו מספקות להם מים ומזון, התפלה היתה לוקה בחסר, תפילתם לא היתה שלימה לפי שבלבם היה ספק מחמת מה שבתפלה הזו הם יגרמו לאמא הטובת לב הזו להיות אם שכולה, ואז הם לא היו מתפללים מעומק הלב ותפילה כזו אינה עושה פרי לכן ספקו שבסיפוק מים ומזון האמהות של הכהנים, לוודא שתפילתם איפוא לא תתקבל.

לקחים נאים
מן הפרשה
מאת בעמח"ס
'לקח טוב'

משנת 'לקח טוב'

חזק חזק ונתחזק

דברי חיזוק לרגל המצב - ממסעי בני ישראל

טוב אחרית דבר מראשיתו

• הרב יצחק ב. גוטמן •

"אלה מסעי בני ישראל... ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם.."

רש"י הביא את דברי התנחומא: משל למלך שהיה בנו חולה והוליו למקום רחוק לרפאות. כיוון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו' עכ"ל רש"י.

כדי להשכיל בהבנת הנמשל הרי שעלינו להבין את המשל מה מטרותו של המלך כאשר מנה את המסעות והזכיר מה ארע בכל אחד מהם:

נקרים כי במפרשים מצאו רמזים בשמות המקומות, וכן כתב בבעל הטורים: **דפקה** - שם דפק ליבם, **רתמה** - ע"ש המרגלים שנאמר "חיצו גיבור שנונים עם גחלי רתמים", **רסה** - שנתרססו שם, **קהלתה** - ע"ש ויקהל עליהם קורח ע"ש עוד.

ובשפת אמת הוסיף ודקדק לשון המדרש **כאן ישננו** - בהר סיני שם הוזקק הקב"ה להעירם למ"ת, **כאן הוקרנו** - ע"ש אשר קרך בדרך שהתקררו ביר"ש, **כאן חששת בראשך** - שחששו על מנהיג שלהם באומרים "נתנה ראש ונשובה מצרימה.."

לאור זאת נציע שתי פנים במסר שבמסל:

הפן האחד: המלך הזכיר לבנו את המצב הקשה בו היה שרוי טרם נסיעתם לרופא, זאת היות ולא ידע ולא שמר על כללי הבריאות, ולכן סבל. אך אחרי שבאו לרופא והרופא לימד אותם איך צריך להתנהל, מה מותר לאכול ומתי, ועוד כהנה וכהנה הרי שנרפא ממחלתו. לכן מזהיר המלך את בנו: זכור כיצד חששת רע, כדי שלא תשוב להרגלי העבר הרעים ותחלה ותסבול שוב.

פן נוסף הוא, שהמלך מזכיר לבנו: זכור איך חששת רע בדרך ואני לא חסכתי כל מאמץ וטירחה ודאגה לרפאותך זכור תזכור מצבך הקשה בהלוך ומצבך המעולה בחזורו תכיר טובה על הטרחה וההשקעה שהביאה לרפואתך השלימה.

שני פנים אילו מדוקדקים היטב בשינויי הנוסחאות שבמדרש:

בילקו"ש ציטט מדרש תנחומא ישן: "אמר הקב"ה למשה טוב המסעות שנסעו ישראל במדבר כדי שידעו כמה ניסים עשיתי להם בכל מסע ומסע משל למלך וכו'". ואילו מד"ר כתוב: "אמר לו הקב"ה למשה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני לכך נא' אלה מסעיי". והן הן הדברים.

לפי זה, נשכיל בהבנת הנמשל. בעמדם בסיום ארבעים שנה במדבר, ערב כניסתם לארץ ישראל, אומר להם משה רבינו:

א. זכרו, העמידו לנגד עיניכם את מחדלי העבר שח"ו לא תשובו לכסלה שוב ותענשו, תחטיאו את המטרה ואת האפשרויות שניתן להשיג בארץ הקודש.

ב. זכרו את כל הדרך אשר הוליכך ה' במדבר ותפנימו את הכרת הטוב שהינכם מחויבים לבוראכם על השנים הנפלאות של ניסי המדבר "כאשר ישא האומן את היונק".

בתקופה זו מסתיימת שנת הלימודים. רבים מסיימים שנה, שיעור, כתה כל שהיא. יש שמסיימים את לימודם בישיבה קטנה או לחילופין בת"ת בבית-יעקב, בתיכון, בסמינר יש שמחליפים מקום לימודם מקום עבודתם; כולל.

שני דברים אלו צריכים לעמוד מול עיניהם:

א. מסתבר שבמשך השנה, התקופה, שנות הלימוד היו טעויות, מחדלים ומכשולים כל שהם, וע"כ יש להתבונן להיזכר בהם ולהעמידם מול עינינו שלא לשוב על הטעויות במסגרת השנה החדשה הבעל"ט.

ב. המחנכים, ראשי הישיבות, המנהלים, המלמדים, המחנכות וההורים השקיעו והקזו את דמם על מנת להעמיד כל תלמיד בקרן אורה. יזכור כל אחד את נקודת ההתחלה הנמוכה ממנה פסע ויתבונן בקומתו התמירה - לאן הגיע, ואז ידע להעריך ולהוקיר טובה לאלו שליווהו, תמכו ועודדו על כל צעד ושעל, וכמוכן לבורא ית' שמו.

אולם יחד עם זאת רבים שרויים בסכנה מתמדת, דם נשפך בשדה הקרב, ולבבות רבים מלאים בפחד וחרדה. עלינו להתבונן ולשאול מהי התכלית והמטרה של מצב מיוחד זה? מצד אחד ישמעאל "דרך קשתו ויציבני כמטרה לחץ", מאידך יד' ה' באמצע, ואומרים לנו "הנה החצים ממך והלאה" (שמואל א, כ).

להבהרת הדברים ולהכוונה מעשית, זכינו שהתפרסמו בימים אלה דברי החת"ס אשר דרש אותם בשנת תקס"ט בעת מצור כאשר הצרפתיים ירו לעבר עירו הנצורה פגזים ואבני בליסטראות, היתה העיר בסכנה גדולה, והיה זה לפלא שלא ניזק איש בגופו, וגם הנזק לרכוש היה מועט.

מרוץ החת"ס (דרשות החת"ס ח"ב עמ' שג) העלה אז את השאלה, כיצד ניתן להבין דרכי ה', מצד אחד יורים חצים על העיר וזו בודאי פעולה של פורענות. מאידך רואים חסדי ה' על כל צעד ושעל, שלא ניזקו היהודים בגופם וגם בממונם הנזק היה מזערי. והיו רק הפחדים והדאגות (ממש כפי שאנו רואים כאן בשנת תשע"ד).

כאן אומר מרוץ החת"ס את דברו, והדברים נוגעים גם אלינו כהיום הזה:

"אבל אומר לכם, אין זה 'כי כאשר ייסר איש את בנו וגו', כי א-ל רחום ה' אלקינו. וטרם יצא הקצף והגיע זמן הפורענויות לבוא, הקדים נס לפורענויות ולהציל ממנו. שיהיה אותו הפורענויות כעין התראה לומר: ראו בניו כי אני אני המוחץ ורופא. שובו אלי ותקדימו תפילה לצרה! ואם ח"ו תקשו עורפכם, הכינו (עצמכם) למה שהוא קשה מהראשונים".

"נמצא אם אנו שבים אל אלקינו עתה, היה הנס הזה שהיה לפורענויות, יהיה לטובה גדולה וחסד גדול יותר מההצלה עצמה כי ההצלה אינו חידוש, כי עדיין לא הגיע זמן הפורענויות המעודת. אבל הבאת הפורענויות, הוא עיקר החסד - והוא התראה להניצל ולהיטת מים אף".

בהמשך, הוא מורה להפיק לקחים. ומכיון שמידותיו של הקב"ה הם במידה כנגד מידה, לכן עלינו להתעורר בדברים הקרויים "חצים", וזה יהיה לנו מגן מפני החצים (רקטות, פצמ"רים, טילים). בסור מרע - להתחזק ולהזהר מלשון הרע שנאמר "חץ שחוט לשונך מרמה". ובעשה טוב - להתחזק בלימוד התורה. כדכתיב, "כחצים ביד גיבור כן בני הנעורים", הם הת"ח הנעורים בלילה ועוסקים בתורה, ועליהם נאמר "לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער".

"ברוך אלקינו שבראנו לכבודו... ונתן לנו תורה אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", דברי התורה נצחיים הם וחיי עולם חקוקים בהם. בכך שכל פרשה וכל פסוק, אף כל מילה ואות, נכתבו לא רק לשעתן אלא לדורות. הנה מה נאוו רגלי מבשר בתחילת פרשת "ואלה מסעי", הבשורה המשרה אמונה ותוקעת אותה בלבבות, לשעתן ולדורות!

יעיין בדברי רבינו בחיי בתחילת הפרשה, שהאריך בדברים נפלאים, וכתב שכדי לחזק את האמונה בלבבות, האריכה התורה בסיפור המסעות שעשו בני' במשך 40 שנה במדבר, אשר מצד הטבע אין אפשרות לחיות בו אפילו לא יום אחד, כנאמר בהפטרה (ירמ' ב) "המוליך אותנו במדבר ציה וצלמות, בארץ לא עבר בה איש ולא ישב בה אדם". ובמקום אחר (דברים ח) נאמר: "המוליך במדבר הגדול והנורא, נחש שרף ועקרב, וצמאון אין מים".

ובמקום שכזה, אומרת התורה, נערכו מ"ב מסעות במשך 40 שנה, ומאריכה לפרט נסיעתם וחנייתם. אומר ר' בחיי: **כי יש בספורים תועלות רבות לשעה ולדורות... שיתפרסם גם כן לדורות הבאים אשר לא ראו העיני**

ותהיה האמונה קבוע בליבם". כאותם הדורות שראו ויספרו זה לבניהם, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון. איך עמדו שם לא בדרך הטבע רק בדרך הנס וכן על מעשיהם היו בנס, ותועלת מרובה היא: לדעת את הנסים, להזכיר חסדי השי"ת וכדי להורות שהכל תלוי כפי מחשבתם של ישראל בהקב"ה, כשהיו זכאים ועושים רצון השי"ת... היתה מידת הרחמים, מרחמת עליהם ומגינה עליהם. וכן להיפך כשהיו חוטאים היתה מידת הדין מתוחה עליהם.

כאשר אנו קוראים הפרשה בשנה זו במבט שמתווה רבינו בחיי (ועוד), הרי זה עבורנו בבחינת שניים מקרא ואחד תרגום. כי כאשר משננים את המקרא מזדקר ה"תרגום" המעשי של הדברים לנגד עינינו, בראי מאורעות השבועות האחרונים. הקב"ה מוליכנו בתקופתנו ה"מדברית", באין מקדש, כהנים ולויים - שממון רוחני. נוסף לזה נחשים ושרפים מטילים ארס נוראי, בבקשם לעקור כל דבר שבקדושה ח"ו. אמנם ב"ה יש "צמאון" לחזרה בתשובה, אך יחד עם זאת דוה לבנו על "אין מים" - אלא תורה, שנעדר ונעקר עדיין מריב-רבבות בני עמנו. ובלכתנו ב"מדבר" השמם הזה, אנו זוכים עתה לנסים ותשועות בחסדי ה', בכל יום ובכל עת ובכל שעה. מתקיים בנו הפסוק "יפול מצידך אלף ורבבה מימינך, אליך לא יגש".

שלח לחמך על פני המים

אחי התקשר אלי ובפיו בקשה דחופה: "חמי" - אומר האח, "נקלע לקשיים כלכליים לא פשוטי עקב נסיבה אישית מאוד. הוא זקוק איפוא להלוואות לתקופת מה שתעזורנה לו לשוב ולהתייצב, לעמוד על שתי רגליו כבתחילה". זאת שאלה שרבים מאיתנו מתחבטים בה: מצד אחד - החובה החשובה והנשגבה להעמיד אח מ ישראל על רגליו, מצוות "והחזקת בו". מצד שני - מי יודע, כמה הלוואות הולכות ואינן שבות. אפילו חולפת מחשבה קצרה: בשביל זה יש גם "חיס אף מיד מחשבת הטוב חוזרת: עכשיו אני אהיה גם". המצוה מוטלת לפתחי ואקיימנה.

ואז חוזרת מחשבה שלישית: רגע, בכלל יש לי אפשרות להלוות לו? הוא מבקש 400 ₪ כפול שנים עשר חודשים, מאין לי סכום זה? בעצם אין לי בכלל מהיכן "לקלף" עוד 400 ₪ מהתקציב החודשי. ואז מתגברת מחשבת הטוב: נצטמצם! נשתדל! כשרצים פתאום לקנות רהיט חדש שוכחים מן המחשבות הללו... גם עכשיו נשכח... בעז"ה נעשה ונצליח שומר מצווה לא ידע דבר רע.

ממשיך מיודענו ומספר (מעשה אמיתי): קרובי שמח שמחה רבה וחש לארגן את כל הסידורים הנדרשים, מסמכים וערבויות ועדים ותאריכים, השטר נכתב ונחתם והכסף הועבר. הזכות נרשמה על שמנו למעלה. הלחם נשלח על פני המים. מידי חודש בחודשו הסכום יוצא אוטומטית, כל חודש עוד מעשה חסד. לאט לאט הנושא נשכח מלבי. הוראת הקבע הצטרפה לחברותיה, לשורת ההוצאות, ולא זכרתי מאומה. תמה השנה, עברו כמה חודשים, והגיע החופש הגדול.

ריב האנשים שמחים בחופש הגדול - הן החופש הגיע לא צריך לעבוד! אך ישנם רבים שהחופש הגדול עבורם הוא נושא למשא דאגה מכביד. כל השנה הם איכשהו מסתדרים האישה עובדת, הבעל לומד, פה ושם מסתדרים ומצליחים לסגור את החודש. אבל בחופש הגדול, אויה, מורות רבות מפוטרות, מטפלות שעובדות קשה כל השנה, אינן עובדות

משנת קדמונים

ממשנתם
של
קדמונינו זיע"א

עיני ה' אלוך בה

לחובה, וכפי שהביא הרקנטי מדברי הזוהר שארץ ישראל צדק ילון בה, שבה יש גזירות ודינין יותר משאר הארצות, היא איננה ממעלתה של ארץ ישראל.

אמנם י"ל שהשפעה הנקבעת ע"י השגחה פרטית של השי"ת בישראל - בארץ ישראל, שכל תלותנו היא בהשגחת הקב"ה בלבד, הן אותנו מחדש בכל יום ע"פ מעשינו (וזהו גדר מחודש ומיוחד בהנהגת השגחה פרטית), ואע"פ שבגלל כן הדין קשה יותר, אולם מאידך זה מביא יותר את קרבתנו אליו ית"ש בכל שעה ובכל רגע, ואת החביבות והחשיבות של עם ישראל וארץ ישראל בעיני הקב"ה. לעומת זאת, לא כך ההנהגה עם אומות העולם שהם מרוחקים מהקב"ה, ומקבלים את השפעתם לא באופן ישיר אלא דרך שרי האומה, אמנם יש להם השפעה לפי תקציב המוכן מראש, שנמסר לאומה ואינם נידונים בכל יום ככתוב "והשקית ברגלך" המדבר על נהר הנילוס המצוי להם תמיד, אולם מאידך הם מרוחקים מהמלך, שאינם זוכים לדרישה תמידית יום יום, כי אינו מתעסק בהם בתמידות כמו עם עם ישראל".

השבת חל יום היא"צ של הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל, משגיח ישיבת פוניבז'. להלן דברים מתוך ספרו (שפתי חיים, פרקי אמונה והשגחה, ח"א עמ' קס"ד) המתאימים לזמן זה המדברים מענין הנהגת הקב"ה בא"י:

בך אמרו בזוהר (ח"א, קח): "הא איתמר דקב"ה פליג כל עיני וארעאן לממנן שליחן, וארעא ד ישראל לא שליט בה מלאכא ולא ממנא אחרא אלא איהו בלחודו" - למדנו שהקב"ה חלק כל העמים וכל הארצות לממונים שליחים שהם משגיחים עליהם ברצון הקב"ה, וארץ ישראל לא שולט בה לא מלאך ולא ממונה אחר אלא הקב"ה לבדו - "בגין כך אעיל לעמא דלא שליט בהו אחרא לארעא דלא שליח בה אחרא" - בגלל זה הכניס הקב"ה את עם שלא שולט עליו ממונה אחר לארץ שאינו שולט בה אחר מלבד הקב"ה.

זהו גם הביאור בדברי הרקנטי שהשפעה של ארץ ישראל אינה תחת ממשלת סיבות אחרות רק תחת השם הנכבד יתעלה, וזהו למטר השמים תשתה מים. שלכאורה היה נראה שהשפעה הנקבעת עפ"י מידת הדין לפי מעשיהם של ישראל אם לזכות או

נטפי זיכרון •

לרגל יום השנה השני
למרחשון
הגרי"ש אלישיב זצוקל"ה

השבת ימלאו שנתיים להסתלקות מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. להלן דברי הספד שנאמרו במקומו ע"י הגאון רבי נתן זוכנסקי שליט"א. יהיו הדברים לחיזוק להתעוררות לע"נ.

נתחיל עם מעלתו העליונה, שהיא ברורה לכולם, על שקידתו העצומה בתורה, שזה היה אצלו סדר היום. זכינו כמה פעמים שהיינו קרובים אליו, ולא שאנו היינו קרובים אליו, אלא הוא קירב אותנו, ובכל פעם שנכנסנו הוא היה באותו מצב, לן בעומקא של הלכה. לא היה אצלו מושג של קבלת קהל, חלק מזמנו היה מקדיש לצרכי הציבור, וזה היה זמן קבוע, שאותו היה מוכן להקציב לנו, ובכל רגע אפשרי היה חוזר לגמרא, אפי' בזמן הקצר שבין גברא לגברא, היה כבר מרוכז בגמרא, וכשנכנסנו היה נראה כאילו הוא שקוע כמה שעות בגמ', היה צריך לעורר אותו מתוך העמקות שהיה בה, לפעמים היה אחד הנכדים צריך לומר שיש כאן מישהו שרוצה לדבר איתו.

כשראינו אצל מרן את ניצול הזמן, הבנו כיצד מגיעים לדרגות כאלו, כיצד מגיעים לכך שכל המציאות שלו היתה תורה. היינו רואים את הקשר החזק שלו עם הרש"י והתוס', את השליטה שלו בכל הש"ס, את הידיעות שלו בכל הראשונים והאחרונים, והבנו שזה רק ע"י ניצול הזמן. בניצול הזמן אצלו לא היה מושג של שעה, דקה, אלא כל רגע ורגע היה מנוצל לתורה הקדושה.

כשהיה מרן צריך למסור את השיעור, מיד לאחר מעריב, כשעוד לא הספקנו לשבת ולפתוח את הגמרא, הוא כבר ישב עם הגמרא והתחיל את השיעור. דברים אלו הם מוסר השכל גדול עבורינו, כיצד מגיעים לכזו גדלות בתורה, ע"י שמייקרים את הזמן, בלא קשר למה שהיה לפני או יהיה אחר.

לפני כעשרים שנה, כשהתחילו לבא ולהתייעץ איתו, לא הסכים ליתן לציבור יותר מחצי שעה, וגם זמן זה לא היה בזמן מסוים ביום, אלא רבע שעה כאן ורבע שעה בזמן אחר. דבר זה מוטל עלינו ללמוד ממנו, ע"י הדיבורים אפשר שנתחזק קצת, ונוכל לקחת קצת ממידותיו, וכמ"ש היערות דבש, שכשמתלקת נשמת אדם גדול, מידותיו הפקר וכל הרוצה לזכות בהן יכול לזכות, כ"א יכול לקחת אפי' משהו קטן בניצול הזמן, שזה היה אצלו המידה החזקה, לא היה הבדל בין זמן לזמן ביום יום ללילה, בין שישי שבת או בין הזמנים, היה לעולם מנצל הזמן ללימוד התורה.